

NOVOTNY TIHAMÉR (1952) Budaörs

NOVOTNY TIHAMÉR

A hit kultúrája, a kultúra hite

A Kecskeméti Képzőművészek Közössége

Tavaszi Tárlata

Hírös Agóra Kulturális Központ, 2020. március 16 –

Még mielőtt rátérnék a Kecskeméti Képzőművészek Közössége által szervezett, ám a koronavírus-járvány miatt sajnos meg nem nyitott, és ki tudja, meddig nem látogatható, *A hit kultúrája, a kultúra hite* című, igen színvonalas, a helyi 35. *Tavaszi Fesztivál*ra időzített s a méltán rangos, a Kecskeméti Katona József Múzeum által életre hívott *X. Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennálé*val párhuzamosan futó tárlat elemzésére, azt azonnal meg kell jegyezzem, hogy gondolatban valóban „hírös” helyen állunk és járunk. Tudniillik Kecskemét – az olyan tárgyi és szellemi értékekben bővelkedő vidéki művészeti centrumok között, mint például Szentendre vagy Pécs, a „szabad művészetek” minden ágát, azaz a színház-, zene-, képző-, ipar-, fotó-, báb- és népművészet, valamint az animáció teljes struktúráját használó kultúrájával – igen előkelő posztját őrzi a kis magyar hon összetett műveltség szerkezetének. Még felsorolni is nehéz a város ilyen irányultságú kulturális és oktatási intézményeit, gyűjteményeit, valamint egyesületeit, többek között: a Ciróka Bábszínházról a K. J. Színházig; a Katedra (...) Művészeti Szakközépiskolától, illetve a Kodály Zoltán (...) Alapfokú Művészeti Iskolától a Neumann János Egyetem Pedagógusképző Karáig; a Bozsó, a Népi Iparművészeti, a K. J. Múzeum 19–21. századi gyűjteményétől a Magyar Fotográfiai, a Naiv Művészek, valamint a Szórákaténusz Játék Múzeum és Műhely anyagáig; a Művészeti Alkotóháztól (Művészteleptől) a Nemzetközi zománc-, kerámia- és acélszobrászati műhelyekig; a Kecskemétfilm Kft.-től az Animációs Játék- és Tv-film Fesztiválig; a Kecskeméti Képzőművészek Közösségétől a Műhely Művészeti Egyesületig. A száztízezer főt meghaladó lélekszámú, egyre nagyobb gazdasági erővel rendelkező alföldi városnak tehát van rétegesen egymásra épülő, élő szövetet alkotó színes kultúrája, beszippanó ereje, és az itt megforduló művészek által minden bizonnyal megfelelő kisugárzása is.

A helyben, valamint a régióban élő képző- és iparművészek tekintélyes részét tömörítő Kecskeméti Képzőművészek Közössége tehát nem az egyetlen szerveződés a megyeszékhelyen. A társaság 1988-ban alakult, alapítói – Goór Imre (1921–2016), Dulity Tibor, Bagi Béla festők, valamint Báron László grafikus, zománc- és bábművész – az induláskor negyven alkotót hívtak a közösségbe, amelynek mai létszáma meghaladja a hatvan főt. A 74. évében járó (ám úgy tűnik, fáradhatatlan, sőt, kellő hitbéli meggyőződéssel rendelkező és cselekvő, valamint alkotói tapasztalatokban bővelkedő) Balanyi Károly Ferenczy-díjas képzőművész tizenhat éve vezeti az idén harminckét éves egyesületet. Ez a párbeszédre nyitott, sokféle műfajban, műnemben, műformában, stílusban, anyagban, technikában, közvetítő közegben tevékenykedő közösség a hitelességet és a minőséget tartja a legfőbb értéknek, s mindamelllett, hogy támogatja tagjai alkotó munkáját s a fiatal tehetségeket, nem feledkezik meg az elődökről sem. (Eddig nyolc kismonográfiát adtak ki az idősebb generáció jeles tagjainak munkásságáról.)¹

A szervezet magát olyan, a város művészeti értékeit védelmező, a helyi kulturális életbe kapcsolódó szellemi műhelyként, alkotóközösségként definiálja, amely művészettörténeti és kortárs művészeti előadásokat, műhelybeszélgetéseket (nyitott műtermeket), konzultációkat, sőt szakmai cserekapcsolatokat szervez határon belül és túl. „A közösségi munka azért is fontos, mert közösség nélkül nemzet nem létezhet, csak manipulálható tömeg, aminek nincs megtartó ereje, csak kiterjedése és egyre mohóbb fogyasztási igénye” – nyomatékosítja egy beszélgetésben Balanyi Károly.²

A KKK az évi három-négy egyéni és csoportos kiállításon belül immár hagyományosan a Kecskeméti Tavasz Fesztivál nyitó kiállításait is maga tematizálja és rendezi a Hírös Agóra Kulturális Központban. A közösség éveken keresztül saját alkotótáborát is működtetett Balanyi Károly öreghegyi (Balatonudvari fölött álló) házában, amelyet kinőve, új helyszínt keresve, a tagok ma már valahol a Duna partján képzelnének el.

Fontos tény továbbá, hogy Balanyi Károly 2000-ben egy olyan országos képző- és iparművészeti kiállítás-sorozatát indította el *Creator Spiritus* címmel, amelynek gyűjtőpontjában a szakrális művészet állt (illetve áll, hiszen a koncepció a maga eddigi hét tárlatával ma sem szűnt meg működni),³ s amely mintegy szellemi előzményévé vált az ifj. Gyergyádesz László művészettörténész által 2002-ben kurátorként felkarolt s a Kecskeméti Katona József Múzeum képviselője alá vont *Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennáléknak*.

A 35. *Kecskeméti Tavasz Fesztivál* balanyis hívószavú *A hit kultúrája, a kultúra hite* című tárlatát tehát egyrészt összecseng, másrészt megengedő módon ellenkezik a *X. Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennálé Szent vendégség (Eucharisztia / Úrvacsora)* jelölésű országos kiállításával, valamint a *NEK 2020 (Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus)* eseményével. Én legalábbis ennek magyarázatát a KKK spiritus rectorának, Balanyi Károlynak a gondolkodásában vélem felfedezni. Tudniillik míg „a hit kultúrája” az említett biennálé szelleméhez hasonlóan egy elkötelezettebb keresztényi gondolkodást (egyházi és liturgikus művészeti, hitvallásos és/vagy szakrális alapállást) feltételez, addig „a kultúra hite” egy tágabb – ha tetszik, egy teljesen szabad, tisztán humanista, esetleg öncélú és „ateista” – értelmezést is megenged az alkotóknak.

A leginkább a szerigráfiában és a szitazománcban, de a művészeti írásban is jeleskedő festő-grafikus véleménye szerint: „az eredeti szimbolikus értelemben az *összekötő* ellenfogalma az ördögi, diabolikus, tehát a *szétválasztó*. Sajnos korunkra a szétválasztás jellemző. A világ szekularizálódik, nincsenek nagy, átfogó gondolatok. A művészetből kikopott a lényeg, a transzcendens szándék. A középkorra jellemző szerves világkép részekre hullott. Most már az egyén dönt világszemléletéről. S ez a gondolkodásmód áthatja a művészeteket is. Régebben még természetes volt egy építész számára egy szobrásszal vagy egy freskófestővel való együttgondolkodás. Tehát hogy az épület bizonyos belső részeit együtt tervezzék meg. Ez már régen a múlté. A túlságosan liberalizált, egoista világban alig beszélnek a művészek felelősségéről.”⁴ Ezért az ő gondolkodásában „a hit kultúrájának” oldalán állva egyrészt: „Krisztus követésében meg kell szabadulni a földi dolgokhoz való rendetlen ragaszkodásainktól, ki kell üresíteni magunkat, mert Isten odaönti áldását, ahol üres edényt talál”;⁵ másrészt: „a világot istenarcúnak teremtették, amit bűneink miatt elveszítettünk, ezért feladatunk a világ istenarcúságának visszaállítása”;⁶ harmadrészt a művész „a Teremtő eszközeként fogalmazza meg a témáit, ezért szerepe meglehetősen szerény, olyan, akár egy fának a törzse: a lomb szépsége nem a sajátja, csak rajta áramlott át”.⁷

Ugyanakkor „a kultúra hite” álláspontjára helyezkedve fontosnak tartja, hogy csak „szakrális, és ne vallásos művészetéről beszéljünk, mert minden igazán jó művészet szakrális tartalmú. A szakralitás nem mindig a témában – tehát nem muszáj bibliai jelenteket ábrázolni, szenteket festeni –, hanem emberi magatartás, gondolkodás, szellemiség következményeként jelenik meg a képben. A teremtést dicséri, hogy a művészet szakrális tartalma független az alkotó hitbéli meggyőződésétől. Ezért sem jelenthetjük ki, hogy az a legzseniálisabb festő, aki a vallását legjobban gyakorolja. Amennyiben hagyja az alkotó, hogy a lélek üzenete a munkáján keresztül megnyilvánuljon, akkor már szakrális festő – még ha nem is tud róla.”⁸

Balanyi alapvetése szerint „a hit kultúrája” és „a kultúra hite” két pillérén állva ma „már nem kéne a galériák vagy alapítványok által diktált trendeket követnünk, le kell vetni a követő kultúra béklyóját. Tehát a mai magyar képzőművészet ne a követő kultúra divatterméke legyen, hanem saját hagyományunk, örökségünk letéteményese. Úgy legyen művészetünk európai rangú, hogy közben sajátosan magyar, Kárpát-medencei maradjon, vagyis újra azzá váljon. Különböző érdektelenek, hiteltelenek leszünk. Nem csoda, hogy Nyugat-Európában nincs az elsők között a kortárs magyar képzőművészet, ha nem találjuk, vagy nem akarjuk megtalálni a hiteles, sajátos arcunkat. [...] Ahhoz, hogy valamit művészetnek lehessen nevezni, három feltételnek kell megfelelnie. Első, hogy a kép izgalmas látványt nyújtson, ami megállítja a nézőt. Ezután már a szellemet vezeti be a valódi kaland birodalmába. Ezért egy igazi műalkotásban olyan szellemi teljesítménynek kell megjelennie, ami gondolkodásra készítet, képzetársításokat indít el; a harmadik a legfontosabb: ezáltal nyújtson a léleknek katarzist, megújulást.”⁹

Ám a művészet lappangó szakrális, rejtőzködően spirituális (okkult) tartalmát a *profán* jelentésén keresztül is megközelíthetjük, ahogy teszi ezt dr. Békési Sándor református teológus *A művészet szakrális, spirituális és profán jelentése* című írásában. Okfejtésében a *profán* szó „azt jelenti: nem megszentelt, be nem avatott, szentségtelen. Minden okunk megvan arra, hogy a szakralitás

ellentétként gondoljunk rá. A profán művészet az évezredek szellemtörténetének új jelensége, a szekularizáció következményeként jött létre, s a 20. századtól korunk sajátossága lett. Előtte a művészetet a *homo religiosus* – a vallásos ember – hozta létre akár istentiszteleti célból, akár lelki indíttatásból. A profán megjelenésével azonban a *homo profanus*, a vallástalan, szekularizált ember önmagát alkotja. Azonban ne felejtjük el, hogy a *profán* kifejezés mögött valójában az a szó szerinti jelentés húzódik meg, hogy »még az isteni megjelenés előtti« (pro+phainó). Dietrich Bonhoeffer ezért mondja helytelennek a szakrális és profán területnek elkülönítését, mert alapvetően az egész világegyetem az emberrel együtt profán, úgymond mondatnánk: törékeny üres edény, amely épp készen áll a szent tartalom befogadására. [...] Ennek értelmében Paul Tillich véleménye szerint a profán nem vallástalanságot vagy ateizmust jelent (mert az lehetlenség és illúzió), hanem a látens vallásosságnak nem vallásos formákban való kifejeződését. A vallásfilozófus, Mircea Eliade is úgy látja, hogy a profán, vallástalan ember akármit is tesz, mindig a *homo religiosus* leszármazottja és örököse marad. Még ha önmagát adja is, tudatának mélyén a vallásos aura uralja, s ezért az abból feltörő mítoszban és szimbólumokban megfogalmazott mondanója azt hozza felszínre, »amit elfeledtünk«. Emil Brunner és Paul Tillich a profánnak, az ateizmusnak, a keresztyénellenességnek és a vallástalanságnak azt a jellegzetességét, miszerint a vallás, illetve a keresztyén hagyomány köldök helyét képtelen eltüntetni, *character indelebilis*nek, az ember megváltozhatatlan jellegének nevezi. Ahogy Eliade, úgy Joseph Campbell is kihangsúlyozza, hogy a profán művészet nyelve az újrafogalmazott mítosz, saját elnevezésében a *creative mythology* a különböző szimbólumok elemeiből építkezve. [...] Profán művészetnek nevezzük tehát a szekularizált ember művészetét a templom falainak tövében (*sub murum ecclesiae*) a környező – Istentől eltávolodott vagy még meg nem szólított – világnak mitikus bemutatása által, amely az Isten önkijelentésével megérintve ítéletként jelentkezik az ember számára. A profán művészi megnyilvánulásában épp a tudatalattiból eredő származása okán okkult, céljában pedig a használat és a lelkiség helyett az aktuális krízis őszinte visszatükröztetése. Azt szolgálja, hogy hamis biztonságtudatunkból felrázzon, s általa felismerjük a bajt és annak okát, a kísértéseinken munkálkodó gonoszt társadalmunkban éppúgy, mint személyes életünkben. A profán a művészet királyi funkciója – harc az ördöggel.¹⁰

Tehát mindezeket *A hit kultúrája, a kultúra hite* című kiállítás megjelenésére vetítve, fordítva azt tapasztalhatjuk, hogy a részt vevő művészek alkotásai a fenti metafora értelmében, vagy az üres, vagy a telt, vagy pedig a fellökött és újrátöltésre váró üveg pohár állapotában leledzenek. Ez a hasonlat persze éppannyira szemléletes, mint amennyire leegyszerűsítő is egyben, hiszen ha a negyvenhat alkotó nyolcvan művét nézzük, a konkrét munkák már generációs értelemben is egyenként különböző összetettségű, színvonalú, értékű, és minőségű, illetve problémafelvetésű megfogalmazásokat, anyaghasználatokat és megoldásokat tartalmaznak.

És most nézzük a kiállítást:

– A kudarcos emberi építkezés, másképpen fogalmazva az emberre folytonosan visszahulló, omló, dekonstruálódó épülettorony, a kaotikus, égbetörő kusza ácsolatok, metaforikus értelemben a vágykép-képzés és a felfelé törő vágy a témája **A. Varga Imre** egy vegyes technikás „szabadvász- nas” ironikusan drámai papírképének (*Épülünk*), egy lélegzetelállító doboz-kollázsának (*Három lét- ra*) és egy kék angyalmorf vázszerkezethez illeszkedő filigrán pálcikakonstrukciójának (*Pótszárny*). (A. Varga megérdemelten lett a tárlat egyik díjazottja.)

– **Ambrus Lajos** *Horvátország* című, tengerpartot ábrázoló akvarellje mintha a csend istenének mediterrán természetben megnyilvánuló láthatatlan jelenléte, titokzatos képe volna.

– **Balanyi Károly** tudatos figyelemmel és a szellemi virrasztók éber szándékával begyűjtött népi szakrális és hétköznapi valóságmotívumokat (fotódokumentumokat) komponál szentséges triptichonokká – az általa kifejlesztett szitazománc technika segítségével – emelkedett hangulatú műve- in (*Az örök élet kenyere III.; Inkulturáció; Madonnás triptichon*).

– **Balanyi Zoltán** meditatív hangulatú szakrális objektumokat, isteni őstotemeket épít más-más színű, megmunkálású és fajtájú, természetes módon hasadt, egyszerű megmunkálású, szimbolikus kódarabokból. Ezen a tárlaton egy talált malomkerék is belekerült művébe (*Cím nélkül*).

– Az ungvári születésű **Bazán Vladimír** *Oltár* jelölésű festménye aransárga pompájával, bíborszí- nű háttérével, sejtelmes papi figuráinak és szentjeinek barnás tónusaival, az ortodox, és a görög kato- likus egyház liturgiájának misztikus hangulatával a keleti ikonfestészet hagyományát kelti életre.

– **Bella Rózsa** két akvatintával készített, elbeszélő jellegű, realiztikus jelképeket használó grafikája *Boldog Összében*, a kereszt és Jézus Krisztus megidézett felmagasztalásában mutatja meg nekünk az üdvösség útját (*Ő urunk és mesterünk, barátunk és táplálékunk*).

– Egy maivá varázsolt „kirándulós” bibliai témát – egy elképzelt spontán hegyi beszédet – tár elénk **Bruncsák András** belehelyezkedő, pusztán csak színes foltokból építkező, mégis látható jelenetű összeálló, empatikus villódzású, sejtelmes vízfestménye (*A tanító*).

– **Csurgó Erika** szuggesztív, csurgatott (a név kötelez!), fröcskölt gesztusokkal, lendületes, heves foltokkal jeleníti meg a Megváltó keresztre feszített korpuzát (*Meggyötörve*).

– **Damó István** expresszív foltokból és firkaszerű kusza vonalakból kibontakozó bánatos, magányos emberalakjai, létbevett karakterfigurái mintha mindig a krisztusi szenvedéstörténet hétköznapi napokba fordított jeleneteit ábrázolnák (*Befelé zokogni; Akit a kövek eltaláltak; Ellenszélben*).

– **Deli Gábor** *Leesés a keresztről* jelölésű, nagyméretű absztrakt expresszionista festményének a témája nem pusztán egy szimpla emberi dráma egzaltált szerepjátéka, hanem sokkal inkább annak a valamikor megtörtént konkrét áldozatnak a mába vetített ironikus, szatirikus és ijesztő képtelensége, megismételhetetlensége.

– **Garti Goór Imre** alkonyi fényekbe temetkező fás, erdős, gyűlt vizes (jeges, hófoltos?), sötét bugaci tájképe már majdnem tiszta misztika: a természet lelkének emberi szellemmé történő átváltoztatása (*Bugac*).

– **Goór Imre** posztimpreszionisztikus tanyasi tájképén egy nagy közös lélekké olvad össze az ember, a fény, a természet és az Isten (*Boglyák*).

– **Gulyás Géza** pseudo-triptichonja, három vegyes technikás formázott képe, egyenként olyan valóságos motívumot, jól körvonalazott, jelképes erővel bíró, tehát valami konkrét, de szakrális vonatkozású alakot, tárgyat, illetve témát fordít át a mikro- és makrovilág dimenziójába, mint a misztikus krisztusi arc sziluettje (*Meditáció*), a kozmikus térképpé varázsolt *Koronázási palást* és a könnyfoltos írásjelekkel összeimádkozott *Siratófal*.

– **Gyalai Béla** két biblikus témájú, fojtott izzású allúzió-képe maga a célozgató, utalásos, példalódzó belehelyezkedés, maga a sejtetett sejtelen, a bizonytalanság bizonyosságának empátiája (*Cím nélkül; Fej*).

– **Hegedűs Anna Tünde** *Forma I–II*. jelölésű két, kevés színt használó, tónusos, atmoszférikus, levegővel átjárt vásznának a szűkszavú, minimális ábrázolási témája és programja: egyszer a síkfelület illuzórikus térré alakítása, másszor a szokatlan nézőpontú elmosódott tárgyábrázolás hihetővé tétele, vagyis a bizonyosság keresése, kiszűrése a valóság és az illúzió összekeveredéséből.

– **Hermkens Edit** *Ketten* című, vastagon, ízesen festett színes vásznának témája talán a Paradicsom kertjének valamiféle mai, profanizált átértelmezése egy bányató (?) képében, jelenetében, benne két ember önfeledt fürdőzésével.

– **Kalmárné Horóczy Margit** (1933–2020) mindig szuverén módon használt népművészeti motívumokból, jelekből, pöttyökből, jelképekből építi fel emblematikus-szimbolikus, síkszerű, mégis valamiféle csillagközi transzparenciát és kozmikus mélységet is érzékeltető, finom színharmóniájú, dekoratívan összetett képeit. Négy darabból álló sorozatában is ezt teszi (*A nő ikonja; Életfa; Holdvilág; Változatok*). (Az idős, ágyhoz kötött művésznő még élt, amikor a február 25-én a zsűri megítélte számára az életműdíjat, ám nem is olyan régen megtudtam, hogy néhány nappal később sajnálatos módon eltávozott az élők sorából.)

– **Király Gábor** nagyméretű szabadvásznas festménye, amely két kutyát és egy embert ábrázol egy deszkakerítéssel elhatárolt vidéki (városon kívüli) udvaron, része annak a személyes mitológiának, annak a sokszereplős, parttalanul hömpölygő, véget nem érő hétköznapi privát történetnek, amelynek naivan, primitíven, nyersen, gyermekien megrajzolt eltorzított emberalakjai, állatai, tárgyai, kellékei, jelenetei már évek óta „fellépnek” a művész életszínházban (*Él*).

– **Kőrös Sára** érzelmes hangolású, inkább tanulmányyszerű, mint autonóm jellegű vegyes technikás rajza egy templomszoborra emlékeztető vagy konkrétan azt megjelenítő női (Árpád-házi?) szentet ábrázol kereszttel a kezében, rózsablakkal a feje mögött (*Sugárzás*).

– **Kun-Sebők Kata** textil-applikációt is használó kollázs-festménye inkább humorosan, viccesen, ironikusan, mint komolyan mesél a „szakrális tolvajlás”, a fészekrablás mesterének fétisvadász madaráról (*Szakrális szarka*).

– **Lakatos Pál Sándor** *Bölcső* című, remekül kivitelezett, bandázsolt, bordázott, lapfoltos, deszkázott felületű viaszveszejtéses bronz héjplasztikája egyszerre őriz titkot, s idéz bárkát, lábát és korporsót.

– **Lendvai Edit** színes anyagnyomatokkal, virágmotívumos tárgypecsételesekkel díszített tetőcserép triptichonja (*Három*), valamint egy festett zsindeleszerű falpra talált tárgyából applikált asszamlázsa (*Szent*) nem más, mint a profanításban, világiasságban, hétköznapiságban, közönségességben rejlő szakralitás kissé évődő felmutatása.

– **Lőrincz László** *Valaki emlékére* című, egyedi vegyes technikás műve egyértelműen Kondor Béla lát idézi, tehát annak a valamikori, a Kecskeméti Művésztelepen is megforduló, egyéni mitológiát teremtő, krisztusos és angyalmotívumos képekben bővelkedő ikonikus művésznek az emlékét, alakját eleveníti fel, foglalja a festőállvány keretébe, aki maga is ikonná vált.

– **Lőrincz Luca** *Sem magasság, sem mélység nem rettent* jelölésű, székre, házra, létrára mászó „cirkuszi” kecskéket ábrázoló állatmeséje, festett kerámiaszobor-együttese megint csak a profán szakralizálja, és fordítva: a szakralisat profanizálja. A művésznő nem szégyellt derűs gyermeki bájjal, bumfordi kétértelműséggel megformált alakjaival kiállni a „porondra”.

– **Mészáros Marianna** gazdag és változatos életművének most két visszatérő szakralis vonatkozású „parafrázis motívumát” állította ki ezen a tárlaton. Az egyik – a *Madonna* – az úgynevezett „kőszoborfestmények” sorozatból, tehát a kőszenteket, kőangyalokat és kódémonokat, faragott pusztai és temetőkereszteket ábrázoló alkotások közül való, amelyen egyik bizonytalan eredetű, talált Mária-szobrárt ültette át vászonra. Míg a másik mű szimbolikus „leit” motívuma a csigalépcsők sorozat egy neves építészeti emlékének végtelenbe tartó, perspektivikusan szűkülő oszlopegyüttesét örökítette meg (*Te vagy az út*).

– **Miklós Árpád** (ő a harmadik díjazott művész) *Ősanyag* című „utazóképének” rendkívül vonzó fiatal nőportréja (profilból ábrázolva): a vonatfülkében és -fülkéből érzékelt mozgás, az állókép-átváltozás, a személyes átszellemülés, a szendergő álmodozás, a kint és bent, a profán transzcendencia, a köztes lét érzéki megtestesítése. A festőművész és animációs filmalkotó már évek óta foglalkozik a két műfaj egyesítésével, meg kell hagyni, igen sikeresen.

– **Molnár Péter** lírai absztrakt-informel felületen megjelenő kalligráfiája: a sejtetés, a sejtelen, a hitvallás, az eltűnt, de mégis tetten ért, meglelt idő derengő visszatérése, visszaszivárgó inkarnációja; az emlékezés, az örökítés metaforája; az írás-kép, szöveg-kép tökéletes egyenértékűsége, átfedése, egymásnak való megfeleltetése; az áteresztőképesség imádatának leheletfinom és „szupertermészetes” ars poeticája; a transzcendencia szellemének és a lélek működésének mindenén áthatoló jelenléte és imája (*Rétegek*).

– **Nagy Mari** textilművész az *Elfejtett ősök árnyai* című „szabadvászsnas” triptichonjával, az átetszőséget és a lefedettséget ötvöző térbelőgatott fehérnemezes zászló-triptichonjával, az archaikus kultúrákból, valamint a magyar folklórból merített, kreatív módon átszemélyesített motívumkincsével (hagyománytisztelő életével, tradicionális gondolkodásával, újító szellemével, rendhagyó kreativitásával) újra és újra bizonyítja, hogy valóban képes „hidat verni, elmúló áramok fölé” (Gottfried Benn).

– **Nagy Otília** minden bizonnyal nagy lendülettel, odaadással, első indulatból felvitt, alla prima megoldott szín pompás „tájszövet” képei újra és újra a gyermeki rácsodálkozás, a lélekben tenyésző csendérzékelés, a befelé vezető út, a természet szépségeivel együtt lélegző azonosulás, az elmélyülés, a szeszély, a belefelejtkezés, az átélés, az önfeledt örömködés, a játékosság és a gyógyító érzelmesség képességéről szólnak (*Cím nélkül*).

– A fiatal **Német Ábel** David Hockney és Henri Matisse dekoratív színkultúráját, valamint leegyszerűsítő kompozíciós megoldásait, illetve Man Ray dadaista-szürrealista ízléskultúrájának és iskolát teremtő fotográfiai látásmódjának lényegi elemeit ötvöző festményei a profán szemlélet jegyében születtek. A *Man Ray vasalója* című képe a világhírű fotóművész inkvizíciós és szadista eszközét, a vezeklő „mosónők” önkínzó tárgyát, szöges vasalóját idézi. Ám ehhez képest a *Szoba növényvel* jelölésű munkája az egyszerű, szegényes, de tiszta derű megjelenítője.

– **Ötvös Nagy Ferenc** a középkor és a reneszánsz képtéológiai szemléletét újraélő, a képző- és iparművészet köztes mezsgyéjén mozgó két kisméretű *Utolsó vacsora* parafrázisa: vésett, aranyozott, süllyesztett zománc technikával készült, ízléses, bár nem igazán autonóm munka.

– **Pálfy Gusztáv** szobrászművész *Összefonódás* című, a végtelenséget egy duplán egymásba karoló Möbius-szalaggal érzékeltető álló kisbronz: kitűnő arányrendszerű, perpetuum mobile ritmúsú, fluid szekvenciájú, telitalálatos munka.

– **Petri Ildikó** bizonyos tekintetben „halszemoptikájú”, „gömbszemléletű”, madártávlatú, motívumkészletében a meseszerűséget a valósággal, a mikrovilágot a makrovilággal keverő tájbrázolásai – amint a két műcím is utal erre – valóban a panteista látásmód és érzélelkület megfogalmazói (*A természet temploma; Átlényegülés*).

– **Pongrácz Márta** kissé eltérő ecsetkezeléssel, de hasonló kompozíciós szemlélettel és látószöggel megfestett két tárgyszegény csendélete meglehetősen szűkszavúan mesél a bezárkózó művész (a magába forduló ember) és a világ átszemélyesített háztartási eszközökön és alig sejtett enteriőrökön keresztül definiálódó elidegenedett viszonyáról.

– **Ragó Lóránt** (1967–2020) *MCK-sorozatának* három szenvedélyesen expresszív darabja, vegyes technikával készített papíralapú grafikája igen határozott, nyers, falfirkaszerű, az art brut, az outsider, valamint a vizionárius művészek világára emlékeztető, de egyéni mitológiát teremtő, heves gesztusokat, emblematis jeleket, hegyes formákat, egyszerű szimbólumokat, repülő lényeket, gyermekded állatfigurákat, és kizárólag a kontúrozó feketével párosított alapszíneket használ. (Ő a tárlat másik áldozata, aki szintén a zsűrizés után néhány nappal, február 28-án este hunyt el tragikus balesetben: autójával felborult Kecskeméten, és egy villanyoszlopnak ütközött, az életét már nem tudták megmenteni.)

– **Strohner József** *A király születése a városban* című, megint csak a képző- és iparművészet határán járó eklektikus műve, egy olyan T-alakú Szent Antal-keresztbe zárt vegyes zománctechnikával készített kétrészes fekete keretbe zárt kompozíció, amelynek formakincse egyszerre támaszkodik a kora keresztény ikonok és mozaikképek, valamint a népművészet egyéni ízüvé tett jelképeire.

– **Szabó Eszter** *Lápvilág I–II.* jelölésű, talán lavírozott tussal és temperával készített két színes, könnyed ecsetrajza a klasszikus távol-keleti művészet természetközeli, a természet jelenségeit tanulmányozó, megfigyelő, a tájat, növényeket, fákat, virágokat, állatokat szemlélve és szemléltetve bemutató ábrázolás finom, érzékeny artisztikumára emlékeztet bennünket.

– **Szappanos István** *Freskótöredéke* talán az értékek veszélyeztetettségére, a pusztuló, hámló, málló, repedező festmények, tábla- és oltárképek mulandóságán is átsugárzó szépségre, a keresztény kultúra repedezettségére kívánja felhívni a figyelmet.

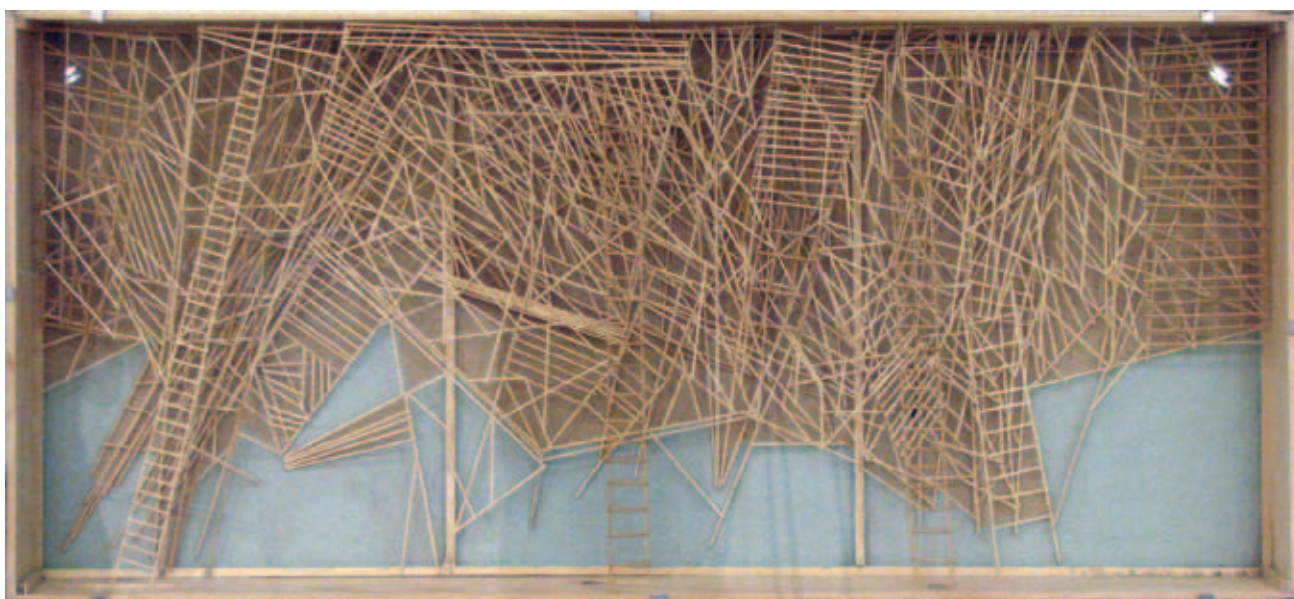
– **Szikora Imre** két dekoratív, talán inkább emberi jellemeket, mint állatkaraktereket megjelenítő színes és illusztratív, bár igen kifejező linómetszete csak áttételesen kapcsolható a *Biblia*, a vallás vagy a hit világához, így a kiállítás hívószavához.

– **Szoláth Katalin** három érzékeny lírai informel felületű, mégis ábrázoló motívumokat, jelképeket, formákat tartalmazó, magába szívó vegyes technikás grafikája egyértelműen a szentség megnyilvánulási területeit, működési helyeit, jelképes áramlási eszközeit, képleteit kutatja és nevezi meg a *Liturgia*, az *Oltár* és az *Otthon* című triptichonjában.

– **Tegdes László** *AG 2/1. (2019.02.04.01.15.)* sorozatszámú, konstruktivista szemléletű, négyzetes formájú alugrafikájának hosszú jelzése nyilvánvalóan nemcsak ismétlődő motívumainak (a fűcsomóra vagy szénára helyezett három fekete és egy vörös, egyenként kilenclyukú, szabályosan perforált kereszt alakban lefektetett lemez-együttesnek) egy több darabos szekvenciában elfoglalt helyére, de a készülés pontos idejére is vonatkozik. A mű csak áttételes képzet-társításokon keresztül kapcsolható a kiírt témához.

– **Ugray Zsuzsa** három expresszív felületű, lendületes, rendkívül kifejező kézjársú, rajzos monotípiája viszont az újszövetségi *Biblia* passióját, Jézus Golgotára vezető útját, szenvedéstörténetét idézi fel

A. VARGA IMRE, Három létra

A. VARGA IMRE, Épülünk

RAGÓ LÓRÁNT, MCK XIII.

RAGÓ LÓRÁNT, MCK II.

a maga szubjektív eszközeivel. Mondhatni aktualizálja a témát a „misztériumjáték” két áttételes mellékszereplőjének arcábrázolásával (*Inkvizítor I–II.*), valamint a Megváltó ikonjának szenvedélyes és fájdalmas megjelenítésével (*Veronika kendője*).

– **Ulrich Gábor**, a sokoldalú képzőművész két, betonból öntött, izgalmas felületű, szelvényezett felépítésű büsztjével (*Tévhívők I–II.*) és egy, egyenként négy azonos nagyságú négyzetes elemből álló egyenkeretes, alul és felül nyitott kockával, egy szabályos tértesttel vett részt ezen a tárlaton (*Többszörös reprezentáció I–IV.*). Az egyik *Tévhívő* talán az örök Ádámot, a másik az örök Évát jelképezi. A *Többszörös reprezentáció* elemei pedig, amelyek egyenként, mintha üveglapokba mart fehér foltok egymásra rakott rétegeiből állnának össze varázslatos pasztikus felületekké, mondhatni, mágikus-misztikus, sejtelmesen démonikus fejjé: a „felcsigázó” és a „rémítő titok” opálos megtestesítői.

– **Urbán Zsuzsanna** monomániás szeretettel és figyelemmel kutatja a természetben fellelhető különleges alakú, térfogatú, színű, varázslatos kavicsok és megkapó kövek titokőrző, hallgatag formáit, organikus motívumait, csendes meditációra és álmélkodásra készítő, emberlét előtti mintázatait. Majd a begyűjtött „marokköveit”, beszédes talált tárgyait vásznainak és/vagy papírjainak üres háttere elé téve pasztellkrétával vagy akrilfestékkel felnagyítva meg is festi, örökkévalóságukat meg is fejtí (*Ősanyag*).

– **Zugor Zoltán** festő, grafikus, könyvillusztrátor, karikaturista és portrérajzoló (az egyszerűség kedvéért: képzőművész) expresszív és gondolatébresztő grafikáin: „a lélek és a test, az ember és az anyag megrázó találkozásait ábrázolja”.¹¹ A *thetán* [lélek] útja (*Magos*) és *A thetán útja* (*Várj meg*) című két rajza szintén erről a nehezen feldolgozható problémáról szól: végül is az ember cselekedeteit, gondolatait ki vagy mi irányítja? A magas szerveződésű anyag? Vagy inkább a lélek, amelynek csak eszköze az agy és a test?

– **Zsolczi Balázs** *Angyal* jelölésű és azt is ábrázoló, absztrakt-emblematikus fehér színű anyagképét, valamint a *Teremtés* elnevezésű lírai absztrakt matériás festményét nézve eszembe jut Tóth Menyhért egy frappáns kijelentése, aki a Múcsarnokban rendezett 1976-os gyűjteményes kiállításán így kezdte beszédét: „Azt mondja a gótika, hogy emeld föl tekintetedet az égre, s meglátod, hol az igazság! Azt mondja a reneszánsz, hogy vedd le a tekintetedet az égről, s nézd meg az embert! Ott az igazság. Uram, akkor most hol az igazság? A szintézisben!”¹²

JEGYZETEK

¹¹ Ifj. GYERGYÁDESZ László, *Balanyi Károly*, 2006; BALANYI Károly, *Noel Ö. Gábor*, 2006; ifj. GYERGYÁDESZ László, *Goór Imre*, 2008; ifj. GYERGYÁDESZ László, *Báron László*, 2008; BALANYI Károly, *Kalmárné Horóczy Margit*, 2013; BALANYI Károly, *Bagi Béla*, 2016; ifj. GYERGYÁDESZ László, *Balanyi Károly*, 2016; TURAI G. Kamil, *Bazán Vladimír*, 2016.

¹² MEDVECZKY Attila, *Szabaduljunk meg a követő kultúra béklyóitól – A művészetből kikopott a lényeg, a transzcendens szándék*, <http://www.eredetimiep.hu/fuggetlenség/2017/majus/19/17.htm>

¹³ Balanyi Károly szíves közlése szerint: „Triennális jelleggel 2000-ben hat kecskeméti alkotóval indult útjára a keresztény képzőművészeti sorozat, azzal a szándékkal, hogy a kortárs képzőművészetben rejtőzködően megjelenő transzcendens igénynek megjelenési lehetőséget biztosítson. A 2002-ben a Kecskeméti Képtárban elindított *Keresztény Ikonográfiai Biennáléval* egymást erősítve a kortárs művészet nyelvén a kor kultúrájába ágyazottan próbáljuk megfogalmazni a hit lényegét, gondolat- és emberformáló szerepét.

A meghívott művészek köre közben kiszélesedett, és ma már az ország más tájairól is hívunk alkotókat, akik nemcsak alkalmi kihívásnak, hanem alkotó munkájuk lényegéhez tartozó motivációnak tekintik a szakralitás jelenlétét. 2003-ban a *remény képi mását* kerestük, 2006-ban pedig a jubileumi évhez kapcsolódóan Kodály valóságos műveire figyelve kutattuk a *tradíció és az innováció* kapcsolatát, az alkotó munka Isten-közeli természetét és a *műfajok közötti átjárhatóság* útjait. 2009-ben választott témánk a *CREDO*, vagyis a hitvallás. Jó alkalmat biztosított arra, hogy a művészi hitvallás és a hitről való tanúságtétel szerves egységben jelenjen meg.

A szakralitás azonban elsősorban nem téma, hanem szellemi, lelki magatartás eredménye, a hit életforma, az alkotó munka tanúságtétel, a kép hitvallás. 2012-ben meghirdetett témánk a *CORPUS CHRISTI* jelentéstartalma többretegű értelmezésre is lehetőséget adott, hiszen az oltáriszentség, az egyház, sőt egyes vélemények szerint a templom is Krisztus titokzatos teste. »A keresztény ikonográfia képbe írja át azt az evangéliumi üzenetet, amit a Szentírás szóval közvetít. A kép és a szó kölcsönösen megvilágítják egymást« (*Katolikus Katekizmus*). A VI. [*Creator Spiritus*] kiállítás a Kecskeméti Kulturális és Konferencia Központ felújítása miatt 2016. február–márciusra tolódott. Természetesen a kiállítások anyagát nem kívánjuk konkrét témához kötni, hiszen a szakralitás a legkorábbi időktől kezdve a művészet lényegéhez tartozik. Az értelmezés szabadsága az alkotó munka nélkülözhetetlen eleme, ezért örömmel fogadjuk mindazokat a műveket, melyek hitelesen vallanak a hitről, az Isten-kereső, alkotó ember küzdelmeiről. Tudjuk, hogy a teremtett világ teljessége nem azonos a látható dolgok összességével, hiszen a láthatatlan tartományok, a lélek, a szellem valósága szintén fontos és meghatározó ré-

sze életünknek. Ha pedig a világ ilyen összetett és gazdag, akkor a művészet sem mondhat le erről a teljességről. Sorozatunkban ezt a teljességet keressük. A 2019-ben rendezett VII. kiállításon nem kötelező jelleggel, az *EUCHARISTIA* volt az ajánlott téma.”

⁴ MEDVECZKY, *I. m.*

⁵ *Uo.*

⁶ *Uo.*

⁷ *Uo.* (szabadon idézve)

⁸ *Uo.*

⁹ *Uo.*

¹⁰ BÉKÉSI Sándor, *A művészet szakrális, spirituális és profán jelentése*, *Confessio*, 2017/4, http://confessio.reformatus.hu/v/hir-265/?fbclid=IwAR0KyQ-SqVB2Y50YJzq4f3V02QlHqKldXM21JEwzMHdJdG_qeTyqlAq1SFo#page3

¹¹ *A hónap alkotója Zugor Zoltán képzőművész*, <https://montazsmagazin.hu/a-honap-alkotaja-zugor-zoltan-kepzmvesz-kecskemet-kkkk/>

¹² *A föltámadás reményében* [Beszélgetés Faragó Laura Kossuth- és Magyar Örökség díjas énekművésszel, népdalénekesssel és férjével, Szokolczay Lajos Széchenyi-díjas irodalomtörténésszel, irodalom- és művészetkritikussal], *Híd Magazin*, 2020/1, 11.

BALANYI KÁROLY, Inkulturáció

BALANYI KÁROLY, Madonnás triptichon

BALANYI KÁROLY, Az örök élet kenyere III.